

**Recenzja dorobku naukowego dr Wojciecha Lewandowskiego
do wniosku o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego**

1. Uwagi wstępne – sylwetka Habilitanta

Dr Wojciech Lewandowski legitymuje się dyplomem studiów magisterskich ukończonych na Uniwersytecie Warszawskim: w 2001 roku ukończył studia na kierunku nauki polityczne na podstawie pracy „Społeczeństwo a jednostka. Henry Davida Moreau samotna wędrówka” napisanej pod kierunkiem wielce zasłużonego politologa prof. Jana Baszkiewicza. W 2006 roku obronił pracę doktorską w zakresie nauk o polityce „Wolność i samotność. Myśl społeczno-polityczna amerykańskiego transcendentalizmu” napisanej pod kierunkiem dr hab. Krzysztofa Pielińskiego na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW.

Swoją karierę zawodową dr Lewandowski związał z UW: od 2007 roku jako adiunkt w Katedrze Europeistyki na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, później zaś od 2012 w Instytucie Europeistyki UW w Zakładzie Europejskich Studiów Subregionalnych”, był także adiunktem w Ośrodku Studiów Amerykańskich UW (2009-2010; z tą jednostką UW Habilitant współpracował także w latach 2007-2011 i 2013-2014). Dr Lewandowski pracował także w innych warszawskich szkołach wyższych.

Obecnie, czyli w roku 2019, dr Lewandowski ubiega się o stopień naukowy doktora habilitowanego na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW w Warszawie, a więc w swojej macierzystej uczelni. Podstawą procedury habilitacyjnej jest autorska monografia „Od faszystowskiej dystonii do anarchistycznej

utopii. Idee polityczne w powieści graficznej „V jak Vendetta” Alana Moore’a i Davida Lloyd’a” (Toruń, 2019).

2. Dorobek Habilitanta a dyscyplina naukowa

W ocenie przedstawionego do recenzji dorobku naukowego Habilitanta na wstępie odpowiedzieć należy na pytanie o klasyfikację owego dorobku Kandydata, a mianowicie czy mieści się on w zakresie dyscypliny nauk o polityce. Odpowiedź jest tu jednoznaczna i pozytywna: **dorobek ten mieści się w rzeczonyj dyscyplinie bez wątpliwości.**

O takim zakwalifikowaniu przesądzą takie kwestie, jak: przyjęta w pracach autorskich metoda badawcza, zastosowany w pracach naukowych aparat teoretyczny, powiązany ze znajomością dokonań międzynarodowych w danej dyscyplinie oraz oryginalna tematyka o charakterze politologicznym podejmowana w autorskich publikacjach. Dorobek dr Lewandowskiego spełnia te warunki, a główne subdyscypliny, jakie wykazuje Habilitant w swoim naukowym CV, to stosunki międzynarodowe i systemy polityczne państw świata (ze szczególnym naciskiem na Wielką Brytanię) oraz myśl polityczna (ideologie polityczne). To zakres tematyczny, który pojawia się w większości prac badawczych dr Lewandowskiego i stanowi o ich tożsamości politologicznej. Tak też trzeba odbierać monografię poświęconą dziełu Alana Moore’a i Davida Lloyd’a – to praca z zakresu nauk o polityce, wykracza ona jednak poza ramy tej dyscypliny, eksplorując tereny kultury popularnej i współczesnego kulturoznawstwa, jednak główny nacisk konsekwentnie położony jest na współczesną myśl polityczną. Naturalnie z owego „uwikłania” książki w inne dyscypliny nie czynię Autorowi zarzutu: to stanowi o oryginalności i dużej wartości poznawczej wzmiankowanej monografii, która na naszym rynku politologicznym jest dziełem wyjątkowym i zdecydowanie zasługuje na pochwałę, zarówno pod względem tematyki (i ujęcia tematu), jak i konsekwencji w jego realizacji.

Dzieje się tak również w odniesieniu do przedstawionego do oceny pozostałego dorobku Habilitanta: monografii autorskich i artykułów naukowych opublikowanych w periodykach i monografiach zbiorowych. Autor bowiem, po pierwsze, ze swobodą i konsekwencją stosuje metodologię typową dla nauk o polityce, po drugie, powołuje się na aparat teoretyczny nauk o polityce i literaturę przedmiotu – tak polskich autorów, jak i

badaczy zagranicznych: to prace z zakresu nauk o ideologii/ideologiach, myśli politycznej, systemów politycznych oraz prace dotyczące teorii polityki. Autor umiejętnie stosuje w badaniach, i należą się za to słowa pochwały, aparat pojęciowy, siatki kategorii i aparatu definicyjnego typowy dla nauk o polityce. Także tematyka prac dr Lewandowskiego jest konsekwentnie politologiczna: w artykułach i monografiach widać rzetelne podejście badawcze.

3. Osiągnięcie habilitacyjne

Przedstawiona do oceny monografia, wskazana jako główne osiągnięcie habilitacyjne, nosi tytuł „Od faszystowskiej dystonii do anarchistycznej utopii. Idee polityczne w powieści graficznej „V jak Vendetta” Alana Moore’a i Davida Lloyd’a” (Toruń: Wydawnictwo A.Marszałek, 2019). Książka liczy 320 stron i składa się z 7 rozdziałów – zastosowany układ pracy uznaję za właściwy i przemyślany. Jest on nie tylko dobrany w bardzo dobry sposób, ale też w rzetelny sposób zrealizowany: poetyka powieści graficznej / komiksu jest tu potraktowana jako medium, dzięki któremu autorzy dzieła przekazują narrację o różnorodnych aspektach oporu kulturowego wobec władzy mającej roszczenia totalitarne. Takie też jest podstawowe założenie monografii, bo jak pisze Autor we „Wprowadzeniu” (s. 12): „Celem niniejszej książki jest rekonstrukcja i analiza idei politycznych przedstawionych w powieści graficznej *V jak Vendetta* Alana Moore’a i Davida Lloyd’a oraz ukazanie ich wpływu na funkcjonowanie świata społecznego oraz na sposób zmiany politycznego *status quo*. Dzieło brytyjskich twórców postrzegam jako traktat z zakresu idei politycznych przedstawiony przy pomocy komiksowego medium”. Tym samym, czytelnik otrzymuje interpretację nie tyle dzieła komiksowego, ile traktatu z zakresu myśli politycznej, wyrażonego za pomocą medium atrakcyjnego dla młodzieżowego odbiorcy (komiks oryginalnie ukazywał się jako opowieść podzielona na odcinki w komiksowym piśmie młodzieżowym „Warrior”). Tematyka opowiadająca o realizacji w praktyce dwóch doktryn politycznych, pozostających po dwóch stronach ideologicznego spektrum, czyli anarchizmu i faszyzmu, ma tu postać opowieści o sprzeczności charyzmatycznej jednostki, pragnącej położyć kres tyranii wprowadzonej w Wielkiej Brytanii przez reżim partii Norsefire. Co istotne, Alan Moore, autor scenariusza, pyta przede wszystkim o granice oporu kulturowego wyrażanego poprzez przemoc i akty terroru: czy władza tyrana może zostać

podważona i w perspektywie – obalona, za pomocą terroru a nie demokratycznej procedury (pamiętać trzeba, że pytanie to ma w myśli politycznej bardzo długą, bo sięgającą Antyku tradycję). Uwarunkowania nakreślone w powieści graficznej Moore'a i Lloyd'a, to znana z XX-wiecznych systemów totalitarnych sytuacja, w której obywatele zostają podporządkowani i dyscyplinowani przez szereg służb specjalnych, kontrolujących wszelkie aspekty życia, a autorzy dzieła używają tu traktowanej realistycznie analogii organicznej, „narządami”/narzędziami kontroli są: „Głowa”, „Palec”, „Oko”, „Ucho”, odpowiedniki Orwellovskich ministerstw dokonujących manipulacji i kontroli nad obywatelami. W konsekwencji, jednostka żyjąca w tym reżimie ma do wyboru jedynie bierne podporządkowanie się władzy (tak czyni większość) lub działania pozaprawne, terrorystyczne, w normalnych warunkach naganne moralnie (co jest domeną nielicznych zbuntowanych, takich jak tytułowy V, prowadzący samotną walkę). Sam Autor, przedstawiając tezę pracy, napisał o niej w autoreferacie w następujący sposób: „postawione pytania badawcze umożliwiły sformułowanie następującej tezy co do przesłania politycznego autorów *V jak Vendetta*: moralnie i ideologicznie uzasadniona jest zmiana niesprawiedliwego ładu społeczno-politycznego z wykorzystaniem radykalnych metod kontestacji politycznej”. Temat to ważny i interesujący – słowa uznania należą się Habilitantowi za jego podjęcie, zwłaszcza, że w polskiej literaturze politologicznej prace dotyczące politycznego wymiaru kultury popularnej są – z niewiadomych dla mnie powodów – rzadkością. Dr Lewandowski wypełnia tu pewną lukę, która w naszej politologii wciąż czeka na wypełnienie.

Praca składa się z 7 rozdziałów. Układ ten jest odpowiednio wyważony – dwa pierwsze rozdziały („Idee, kultura popularna, komiksy” oraz „Komiks, nauka, polityka”) to rozważania nad miejscem komiksu (w tym – brytyjskiego komiksu), niosącego treści polityczne, jako części kultury popularnej w szerzej pojętych naukach o polityce. Rozdział 3: „V jak Vendetta” poświęcony jest przedstawieniu treści i sylwetek twórców dzieła. Pamiętać trzeba, że jest to jedno z najlepiej rozpoznawalnych dzieł komiksowych, które zdobyło szczególny rozgłos dzięki filmowi „V jak Vendetta” w reżyserii Jamesa McTeigue, na podstawie scenariusza Andrewa Wachowskiego i Laurence'a Wachowskiego z 2005 roku i rozpowszechniło białą-czarną maskę Guya Hawkkesa jako popkulturowy gadżet. Ekranizacja ta nie stanowi wiernej adaptacji komiksu – jest bowiem dziełem osadzonym nie w realiach wczesnego tchatcheryzmu początku lat 80. XX wieku, co sugerował komiks, ale w realiach amerykańskich początku XXI wieku,

które zdominowane zostały przez zagadnienia wojny w Iraku i antyterrorystyczne obsesje, obecne w amerykańskim systemie politycznym po 11. września 2001 roku. Niezwykle ważnym elementem każdego totalitaryzmu (również w faszystowskim wydaniu) jest dyscyplinowanie poddanych i oddziaływanie na nich poprzez systemy kontroli i edukacji oraz tworzenie nowych wzorców osobowości i wzorców zachowań społecznych, które służyć mają władzy. Mówiąc wprost – nowy system wymaga nowego człowieka i temu właśnie zagadnieniu poświęcone są roz. 4 i 5, a więc odpowiednio – „Faszystowska dystopia” oraz „Nowy wyzwolony człowiek”. Reakcją na takie formatowanie wzorców osobowych i ideowych wcielanych w życie społecznym jest często sprzeciw wobec narzucanego systemu władzy – o tych kwestiach traktują roz. 6, czyli „Sprzeciw, terroryzm, tyranobójstwo” oraz kończący książkę roz. 7 – „Anarchistyczna utopia”. Takie ułożenie rozdziałów, odpowiadające pewnemu myślowemu konceptowi służy niewątpliwie odpowiedniemu poprowadzeniu wywodu jako całości. Z uznaniem stwierdzam, że jest to praca przemyślana, skonceptualizowana w zakresie podejścia teoretycznego, odpowiednio poprowadzona metodologicznie i napisana z dużym wyczuciem językowym.

Pozwolę sobie w tym kontekście na uwagę krytyczną, związaną bezpośrednio z samą powieścią graficzną Moore’a i Lloyda. Otóż znając dorobek dr Lewanowskiego, oczekiwałbym w Jego pracy rozdziału lub przynajmniej fragmentu rozdziału poświęconego relacjom powieści graficznej „V jak Vendeta” z innymi tekstami kultury popularnej ujętych w samej powieści (a więc stanowiących poniekąd substancjalną treść dzieła) – są one w kilku miejscach zaznaczone w samym polskim wydaniu oraz częściowo w książce habilitacyjnej. Wydaje mi się, że wątek ten wymaga zdecydowanego rozwinięcia – czytając traktat Moore’a i Lloyda wielokrotnie natykamy się na popkulturowe odniesienia (choćby przywoływanie fragmentów tekstów piosenek, czy dzieł poetyckich i dramatycznych). Są one częściowo ukryte w warstwie słownej (wypowiedzi bohaterów) oraz częściowo w warstwie graficznej. Autorzy dzieła nasycili je w dość dużym stopniu intertekstualnością, która sprawia, że jest to komiks odczytywalny na bardzo wielu poziomach, a przez to dający pole do wielorakiej i zróżnicowanej interpretacji (z czego zrezygnowali James McTeigue oraz bracia Wachowski przy przeniesieniu dzieła na taśmę filmową). A wszak trop ten podpowiadają sami twórcy komiksu – na s.18-19 polskiego wydania (Świat Komiksu, 2018) w rozdziale 2 „The Voice”, V opowiada Evey o losach muzyki popularnej w kraju

rzządzonym przez Norsefire na przykładzie utworu „Dancing in the Streets”, stwierdzając: „Nic dziennego. W końcu niektóre kultury wyplenili dokładniej niż inne. Nie ma Tamli ani Trojana. Nie ma Billie Holiday ani Black Uhuru.” Wydaje się, że taka deklaracja powinna doczekać się eksplikacji na linii: władza polityczna – kultura popularna obszarów peryferyjnych. Chodzi mi głównie o owego tajemniczego „Trojana” (pomijam nieszczęśliwe w tym kontekście tłumaczenie w polskiej wersji) – przeciętny polski czytelnik nie będzie znał tego tropu i trudno mu się dziwić. O ile bowiem Billie Holiday czy Tamla (Motown naturalnie) to konteksty kulturowo rozpoznawalne, o tyle Black Uhuru nie jest czymś znanym, a „Trojan” tym bardziej. Polski odbiorca kultury anglojęzycznej może po prostu nie skojarzyć (a jeśli już, to z wojnami prowadzonymi przez Greków wieki temu) tego tropu, wszak Lee „Scratch” Perry to wykonawca znany jedynie wtajemniczonym (zwłaszcza w dzisiejszej perspektywie). A przecież nie pojawił się w powieści bez uzasadnienia – to artysta rewolucyjny, który zmienił muzykę reggae w stopniu daleko większym, niż powszechnie znani i akceptowalni na komercyjnym rynku Bob Marley, czy Peter Tosh. Takiego wyjaśnienia oczekiwałbym od dr Lewandowskiego (który wszak para się także śledzeniem wątków politycznych w muzyce popularnej, co jest wartościowym zajęciem z punktu widzenia nauk politycznych): wytropienie kontekstów popkulturowych nie tylko pomoże w interpretacji i ubogaci lekturę o odpowiednie odniesienia, ale przede wszystkim pokaże, że sam V, jako bohater dzieła, nie działa w kulturowej próżni – opór kulturowy, to kwestia wielce złożona i zanurzona w różnorodne konteksty.

Podobne uwagi odnieść możemy do książek (głównie fikcji literackiej, ale nie tylko), które dostrzec możemy na półce protagonisty dzieła Moore’a i Lloyd’a. Obok autorów, takich jak Wiliam Szekspir i Walter Scott, mamy tam i Thomasa Pynchona i Dantego Alighieri, i Homera, i Miguela de Cervantesa, i Jonathana Swifta, ale też dzieła poświęcone historii i antropologii (pojawił się tam sir James George Frazer). Podobnie jak w przypadku płyt i piosenek – książki te nie wzięły się znikąd i są elementem znaczącym nie tylko graficznie (stanowią główną treść jednego z kadrów w komiksie, przykładowo na s.18), ale też ideowo – „Odyseja”, „Iliada”, czy „Podróże Guliwera” to nie są książki pozbawione znaczenia, umieszczane na półkach po to, by ładnie wyglądały w salonie, bowiem to wszak, cytując klasyka, „książki zbójcekie!”. W związku z tym, warto było zająć się nimi w sposób badawczy i zobaczyć, jakie tropy mogą nam podpowiedzieć w interpretacji komiksu. Dr Lewandowski czyni to, jednak uważam, że w

zbyt marginalny sposób – zgodzę się, że inna jest główna myśl badawcza, związana z interpretacją ideologii politycznych (fasyzm / anarchizm) zawartych na kartach powieści graficznej, jednak interpretacja tych książek pozwoliłaby głębiej wejść w świat V i w rezultacie – zrozumieć jego motywacje do antyrządowego działania.

Jednak, mimo tej uwagi, nie mam wątpliwości, że w konsekwencji otrzymaliśmy dzieło wyróżniające się w polskiej literaturze politologicznej, do którego sięgać będą kolejni przedstawiciele nauk o polityce, zajmujący się ideami politycznymi uwikłanymi w konteksty związane z kulturą popularną (nie tylko w komiksowej jej formie). To duża wartość tej pracy, którą uznaję za bardzo dobre dzieło z zakresu myśli politycznej.

4. Pozostały dorobek naukowy Habilitanta

Na pozostały dorobek naukowy Habilitanta (uwzględniając okres przed i po obronie doktoratu) składa się 30 publikacji, w tym: 2 monografie, 7 artykułów w pismach naukowych (to pisma: „Przegląd Europejski”, „Homo Politicus” i „The Americanist”, „Civitas Hominibus”, 2 z tych artykułów opublikowane są po angielsku), 15 rozdziałów w pracach zbiorowych (z tego 4 w języku angielskim), oraz 1 współredagowana monografia. Ponadto na dorobek Habilitanta składają się pomniejsze dzieła, jak recenzje i sprawozdania.

Swoje badania Habilitant prezentował na 19 konferencjach naukowych: międzynarodowych i ogólnopolskich. Ciekawostką i to niechlubną może być fakt, że z owych konferencji tylko 1 odbyła się za granicą (dziwię się temu bardzo, że tylko 1!), natomiast z pozostałych 18 – jedynie 5 nie było organizowanych przez UW; Warszawa jawi się w dorobku Habilitanta jako centrum świata naukowego i krynica (niemorska) wiedzy wszelakiej – to oczywiście prawda i to zasłużona, jednak – już bez złośliwości – **nie takie** powinny być proporcje uczestnictwa w życiu naukowym. Kuriozalne jest też to, że swoją konferencyjną karierę Habilitant rozpoczął w 2010 roku (tak wynika z autoreferatu), co oznacza, że stało się to 4 lata po (!!!) obronie doktoratu – istne to kuriozum, w zasadzie niespotykane w naszym światku politologicznym. Kandydat po prostu nie dał się poznać w środowisku politologicznym i w związku z tym nie zyskał odpowiedniej rozpoznawalności. Ten element dorobku dr Lewandowskiego oceniam jednoznacznie negatywnie.

Dr Lewandowski działał także na niwie popularyzacji nauki. Brał udział w programie Teaching Staff Mobility na Uniwersytecie Masaryka w Brnie. Podkreślić trzeba, że Habilitant prowadził/prowadzi zajęcia dydaktyczne zgodne z zainteresowaniami badawczymi, odzwierciedlonymi treściowo w publikacjach naukowych.

W opublikowanych pracach autorskich dr Lewandowski zajmuje się głównie tematyką trojakiemu rodzaju: (a) stykiem polityki i kultury popularnej; (b) myślą polityczną (za szczególnym uwzględnieniem ideologii faszyzmu i anarchizmu oraz aksjologicznym wymiarem polityki); oraz (c) systemami politycznymi – ze szczególnym uwzględnieniem Wielkiej Brytanii (dewolucja systemu, polityczne aspekty przemian UE i konsekwencje wyjścia Wielkiej Brytanii z UE – zwanej Brexitem). Pierwsza tematyka, najczęściej obecna w dorobku Kandydata, odzwierciedlona została w tekstach dotyczących politycznych aspektów kultury popularnej w systemach amerykańskim i brytyjskim – dotyczyły one również powieści graficznej i filmowi jako medium, poprzez które autorzy mogą wyrażać swoje ideologiczne postawy. Są to prace poświęcone nie tylko „V jak Vendetta”, ale też innym dziełom komiksowym, stereotypom narodowym, czy tożsamości narodowej. Tematyka ta odzwierciedlona została w opublikowanych artykułach i jednej z autorskich monografii oraz dominowała w wystąpieniach Habilitanta na konferencjach naukowych. Do tej tematyki odnoszą się przykładowo publikacje “Heavy History – Difficult History. Scottish National Myths and History Interpreted by a German Heavy Metal Band” (w: “Imagining Scottishnes”, red. A.Kozeniowska, I. Szymańska, Warszawa 2017); „Co narracja postapokaliptyczna może powiedzieć o społeczeństwie. O refleksji polityczno-filozoficznej w fantastyce na przykładzie powieści graficznej „V jak Vendetta” (w: „Narracje fantastyczne”, red. K.Olkusz, K.Maj, Kraków 2017); „Opowieści z cenzorskiej krypty, Komiksowa panika lat 50. XX wieku na przykładzie „Tales from the Crypt” (w: „Groza i potgroza” red. K.Olkusz, B. Szymczak-Maciejczyk, Kraków 2018). Drugi blok tematyczny to myśl polityczna i jej aksjologiczne wymiary. Także i tu Habilitant obraca się w kręgu anglojęzycznej myśli politycznej – z tym zresztą związana była Jego praca doktorska i monografia będąca jej rozwinięciem „Wolność i samotność. Myśl społeczno-polityczna amerykańskiego transcendentalizmu” (2011). W książce tej Autor wykazał, że transcendentalizm jest do dziś istotnym składnikiem amerykańskiego spektrum ideologii politycznych, zaś myśl Ralpa Waldo Emersona i Henry’ego Davida Trudeau

przedstawiona została jako ważny i nadal inspirujący głos amerykańskiej tradycji intelektualnej. Tematyki tej dotyczą także artykuły opublikowane przez Kandydata, np. „Problem niewolnictwa w myśli politycznej amerykańskiego transcendentalizmu” (Homo Politicus 1/2009), czy „The Dark Side of Walden (The Americanist, XXIV, 2007/2008). Istotnym aspektem prac Habilitanta jest także kwestia aksjologii politycznej w świecie ponowoczesnym i jej kryzysów we współczesnej (a więc XXI-wiecznej) myśli europejskiej. Do tej grupy publikacji należą m.in. artykuły: „Kto jedzie na gapę? Napięcie aksjologiczne pomiędzy solidaryzmem a neoliberalizmem w UE doby kryzysu (Przegląd Europejski, 2/2015); „Kryzys aksjologiczny w UE (w: Kryzysy w procesie integracji europejskiej i sposoby ich przezwyciężania, red. K.A. Wojtaszczyk, Warszawa 2015). Ważną rolę odgrywa w dorobku Habilitanta kwestia analiz systemu brytyjskiego – składa się ona na trzecią grupę tematyczną w publikacjach dr Lewandowskiego. Tu jako najistotniejsze procesy dr Lewandowski wskazuje dewolucję systemową oraz różnorodne aspekty wyjścia Wielkiej Brytanii ze Wspólnoty Europejskiej (a więc generalne referendum ogólnopaństwowe oraz jego konsekwencje – nie tylko polityczne, co może mieć konsekwencje w relacjach międzynarodowych ze Stanami Zjednoczonymi i Unią Europejską, ale też w relacjach wewnątrz-brytyjskich, co może wzmocnić tendencje separatystyczne). Tej tematyki dotyczyły takie publikacje, jak m.in.: „Procesy dewolucyjne w Anglii” (w: „Wpływ dewolucji a politykę europejską Zjednoczonego Królestwa”, red. P.Biskup, Warszawa 2015); „Relacje Zjednoczonego Królestwa ze Stanami Zjednoczonymi i Commonwealthem w perspektywie dewolucji i polityki europejskiej Wielkiej Brytanii” (napisana wraz z K.Winklerem; w: „Wpływ dewolucji a politykę europejską Zjednoczonego Królestwa”, red. P.Biskup, Warszawa 2015); czy „Wybory w Wielkiej Brytanii w 2010 roku: perspektywy relacji amerykańsko-brytyjskich” (w: „Polityka brytyjska po wyborach parlamentarnych 2010, red. F. Gołębski, Warszawa 2011).

Tematyka powieści graficznej Alana Moore’a i Davida Lloyd’a „V jak Vendetta”, jak można się zorientować z publikacji zawartych w dorobku Habilitanta, regularnie pojawia się w CV dr Lewandowskiego – i to z dużą intensywnością (co oczywiście nie jest zarzutem). Poświęcił jej monografię habilitacyjną, wcześniej zaś opublikował krótką monografię poświęconą wyłącznie filmowi „V jak Vendetta” w reżyserii Jamesa McTeigue, pod tytułem „Kto ma się bać. Władza polityczna i sprzeciw wobec niej w filmie *V jak Vendetta*” (Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2013). Oprócz istotnych

wątków związanych z myślą polityczną i ideologiami ważnym elementem jest zakorzenienie dzieła filmowego wobec jego pierwowzoru komiksowego – co się zmieniło, jak rozłożono akcenty, o jaką walkę i z jakim wrogiem chodzi. Tym samym, otrzymaliśmy książkę traktującą o popkulturze nie tylko z politologicznego punktu widzenia, ale także z zakresu *cultural studies* (naturalnie w jego brytyjskiej odmianie, ten wątek pojawia się też w monografii habilitacyjnej). To książka udana, jednak z perspektywy czasu należy ją uznać za swego rodzaju „rozgrzewkę” przed głównym dziełem – monografią wskazaną jako główne osiągnięcie habilitacyjne. Tak zresztą powinno się te dwie prace odczytywać – w porównaniu z „Kto ma się bać” praca „Od faszystowskiej dystonii do anarchistycznej utopii” to dzieło znacznie bardziej dojrzałe, bardziej przemyślane i sprawniej napisane, jest w związku z tym niezwykle udanym podsumowaniem, a może i zakończeniem (?) pewnego etapu w rozwoju naukowym dr Lewandowskiego, a jednocześnie jest świadectwem konsekwencji przyjętej drogi badawczej i ciągłego rozwoju. Przyznam, że to bardzo dobrze wróży na przyszłość – mamy do czynienia z ukształtowanym już badaczem, który jest świadom własnej ścieżki, a który jednocześnie nie obawia się nowych wyzwań.

Wskazane powyżej bloki tematyczne składają się na dorobek Kandydata. W ich ramach dr Lewandowski opublikował prace naukowe (monografie, artykuły i rozdziały w książkach zbiorowych), które zdecydowanie mieszczą się w zakresie dyscypliny nauk o polityce. Uznaję, że jest to wystarczający dorobek do uzyskania stopnia doktora habilitowanego o czym przesądza tematyka, rzetelnie zastosowana metoda badawcza, wykorzystany aparat teoretyczny, spójność podejścia, umiejętność dostrzeżenia politologicznie istotnych aspektów analizowanych zjawisk oraz dobra znajomość literatury przedmiotu. Również w kategoriach ilościowych dorobek ten spełnia kryteria i stanowi świadectwo (a) skoncentrowania się na pewnym szczegółowym problemie, rzadko obecnym w polskiej myśli politologicznej; oraz (b) konsekwencji zainteresowań badawczych, podjętych z pasji i rozwijanych świadomie na bazie naukowego warsztatu. Podejście to godne pochwały i stanowiący dobry prognostyk na przyszłość.

Wniosek końcowy

Zapoznawszy się z dokonaniem naukowym dr Wojciecha Lewandowskiego stwierdzam, że dorobek ten jawi się jako przemyślany i spójny – w zakresie treści jest

dowodem jej zainteresowań badawczych i konsekwencji w ich rozwijaniu. Habilitant, podkreślę to z uznaniem, legitymuje się warsztatem naukowym, pozwalającym na rzetelne podejście do analizowanych tekstów kultury treściowo należących do myśli politologicznej i zjawisk, które są istotne z punktu widzenia nauk o polityce. Biorąc pod uwagę powyższe, stwierdzam, że dorobek i osiągnięcia naukowe dr Lewandowskiego stanowią twórczy i cenny wkład w dyscyplinę nauk o polityce.

Po dokonaniu oceny przedłożonego mi dorobku dr Lewandowskiego, na podstawie art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.; nowelizacja w 2016 r. – Dz.U. 2016, poz. 882, 1311), obejmującego ocenę zarówno głównego osiągnięcia, jak i pozostałych części owego dorobku, uznaję, że **stanowi on właściwą podstawę do uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o polityce.**

W związku z powyższym **popieram wniosek** o nadanie stopnia doktora habilitowanego Panu dr Wojciechowi Lewandowskiemu.

Prof. dr hab. Marek Jeziński